

โครงสร้างผู้ถือหุ้นกับค่าสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ธเรศ สันตติวงศ์ไชย

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบัญชี ภาควิชาการบัญชีและการเงิน

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

และผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างของผู้ถือหุ้นและค่าสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยรวบรวมข้อมูล จำนวน 1,611 ตัวอย่าง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จนถึงปี พ.ศ. 2559 ผลการวิเคราะห์หาค่าสหสัมพันธ์พบว่าโครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับค่าสอบบัญชี ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการที่ผู้ถือหุ้นมีการกระจุกตัวสามารถตรวจสอบการตัดสินใจของฝ่ายบริหารได้ดียิ่งขึ้น ทำให้สามารถลดต้นทุนเรื่องปัญหาตัวแทนได้

คำสำคัญ: ค่าสอบบัญชี ผู้สอบบัญชี การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น ต้นทุนการติดตามผล ปัญหาตัวแทน

Ownership Concentration and Audit Fees of Listed Companies in The Stock Exchange of Thailand

Thared Santatiwongchai, CPA

Lecturer of Accounting, Department of Accounting and Finance,

Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Krungthep

ABSTRACT

This study aims to observe relationship between an ownership concentration structure and audit fees of firms in the Stock Exchange of Thailand. This study examines 1,611 firm – year observations from year 2013 to year 2016. Regression results show that an ownership concentration of shareholders has a negative effect on audit fees. Results confirm that a sufficiently clustered shareholder can better oversee management decision of a firm so that a firm can reduce cost of an agency problem.

Keywords: Audit Fees, Auditor, Ownership Concentration, Monitoring Cost, Agency Problem

1. บทนำ

การรายงานข้อมูลทางการเงิน มีวัตถุประสงค์หลักในการให้ข้อมูลทางการเงินต่อบุคคลภายนอกกิจการเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ ผู้มีส่วนได้เสียหลักภายนอกกิจการประกอบด้วย ผู้ลงทุน ผู้ให้กู้ยืม หรือเจ้าหนี้อื่นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (Federation of Accounting Professions, 2015) ผู้มีส่วนได้เสียหลักของกิจการต้องการทราบฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานของกิจการ โดยมิงบการเงินเป็นส่วนสำคัญของการรายงานสำหรับการจัดทำงบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ระดมทุนจากผู้ถือหุ้นเป็นวงกว้างนั้น จึงต้องจัดทำงบการเงินให้เป็นไปตามมาตรฐานการรายงานทางการเงินสำหรับกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ และข้อกำหนดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการให้ความเชื่อมั่นต่อผู้ใช้งบการเงินว่างบการเงินของบริษัทจดทะเบียนฯ มีการแสดงรายการอย่างถูกต้องครบถ้วนในสาระสำคัญ และข้อมูลในงบการเงินสามารถเปรียบเทียบกันได้กับกิจการอื่นๆ ดังนั้น บริษัทจดทะเบียนฯ จึงต้องจัดหาผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกกิจการที่มีความเป็นอิสระ เข้ามาปฏิบัติงานตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงิน ส่งผลต่อสำนักงานสอบบัญชีต่างต้องทำการแข่งขันทั้งทางด้านคุณภาพงานตรวจสอบและค่าบริการงานสอบบัญชี เพื่อที่บริษัทจดทะเบียนฯ จะได้เลือกผู้สอบบัญชีของสำนักงานของตนเป็นผู้ตรวจสอบและแสดงความเห็นต่องบการเงิน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังไม่มีแนวทาง หรือกฎข้อบังคับ ที่ออกมาควบคุมการกำหนดค่าสอบบัญชีโดยหน่วยงานกำกับดูแลวิชาชีพสอบบัญชี ดังนั้น การกำหนดค่าสอบบัญชีจึงเป็นลักษณะการต่อรองกันเองระหว่างกิจการและผู้สอบบัญชีตามกลไกตลาด ซึ่งอาจสร้างความไม่เป็นธรรมกับทั้งลูกค้างานตรวจสอบและผู้สอบบัญชี

งานวิจัยในครั้งนี้สนใจการศึกษาเรื่องทฤษฎีตัวแทน Jensen and Meckling (1976) ที่กล่าวว่า การที่ผู้ถือหุ้นที่เป็นเจ้าของกิจการที่เรียกว่า ตัวการ (Principal) มิได้บริหารงานด้วยตนเองแต่จ้างผู้บริหารมืออาชีพ ที่เรียกว่า ตัวแทน (Agency) เพื่อมาบริหารกิจการแทนตนเอง จึงเกิดปัญหาตัวแทน (Agency Problem) สืบเนื่องจากผู้บริหารที่กิจการว่าจ้างมาไม่ได้ทำงานเพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้น แต่มุ่งบริหารงาน เพื่อให้ตนเองได้รับผลประโยชน์จากการบริหารงาน เพื่อป้องกันปัญหาจากตัวแทน จึงต้องมีระบบการติดตามผล (Monitoring) การปฏิบัติงานของตัวแทนที่มีประสิทธิภาพ

โครงสร้างของผู้ถือหุ้นผ่านการถือหุ้นที่มากขึ้นอาจต้องใช้ระบบการติดตามควบคุมที่แตกต่างจากโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่น้อย หรือไม่ซับซ้อน งานวิจัยของ Fan and Wong (2005) พบว่า บริษัทที่มีผู้ถือหุ้นใหญ่กระจุกตัวโดยพิจารณาจากการถือหุ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมมากกว่าร้อยละ 50 มักกระทำตนเป็นผู้บริหารกิจการเสียเอง อันส่งผลให้มีต้นทุนในการติดตามผลต่ำกว่ากรณีการจ้างตัวแทนหรือจ้างผู้บริหารมืออาชีพมาดำเนินการแทนผู้ถือหุ้นใหญ่ เนื่องด้วยการสอบบัญชีช่วยทำให้งบการเงินแสดงรายการด้วยความถูกต้อง และสร้างความน่าเชื่อถือก่อนนำเสนอและเผยแพร่แก่สาธารณชน จึงเป็นไปได้ว่าการสอบบัญชีเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือสำหรับการติดตามผลเพื่อป้องกันปัญหาตัวแทนด้วย

สืบเนื่องจากการไม่มีงานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับค่าสอบบัญชีมากนัก การวิจัยนี้จึงสนใจศึกษาองค์ประกอบของการกำหนดค่าสอบบัญชี สำหรับบริษัทจดทะเบียนฯ ที่คำนึงโครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น รวมถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับค่าสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนฯ เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้สอบบัญชีในตลาดทุน สามารถกำหนดค่าสอบบัญชีได้สอดคล้องกับงานที่ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการกำหนดค่าสอบบัญชีให้เป็นที่ยอมรับ

2. ทฤษฎีการจูงใจ

การศึกษาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการกำหนดค่าสอบบัญชี สำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นผลจากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การระจุกตัวของผู้ถือหุ้นที่มีความสัมพันธ์กับค่าสอบบัญชี ผู้วิจัยได้สรุปการทบทวนวรรณกรรม ดังนี้

2.1. แนวคิดทฤษฎีตัวแทน

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย คือ ตัวการ (Principal) และตัวแทน (Agent) ตัวการ หมายถึง ผู้เป็นเจ้าของในโครงสร้างการลงทุนของบริษัท ซึ่งนั่นคือผู้ถือหุ้น และตัวแทน หมายถึง ผู้บริหารของกิจการ

ปัญหาอยู่ที่ว่าตัวการ ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการที่เป็นผู้ถือหุ้น ไม่สามารถอยู่ร่วมกันเพื่อตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานรายวันต่างๆ ของกิจการได้ ทำให้กิจการต้องจ้างผู้บริหารมืออาชีพเข้ามาทำหน้าที่แทน ซึ่งตราบาไคที่ตัวแทนได้บริหารงานสอดคล้องกับการสร้างผลประโยชน์สูงสุดให้แก่ตัวการแทนแล้ว ความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายก็จะยังคงราบรื่น แต่หากตัวแทนใช้อำนาจตัดสินใจผลประโยชน์แก่ตนเองทำให้วัตถุประสงค์และผลประโยชน์ของตัวการไม่สอดคล้องกันแล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาตัวแทนขึ้น (Agency Problem) ในบรรดาถูกจ้างทั้งหมดของกิจการ ผู้ที่มีโอกาสฉกฉวยผลประโยชน์มากที่สุด ก็คือ ผู้บริหารระดับสูง ซึ่งสืบเนื่องมาจากการมีอำนาจในการบริหารกิจการ ทั้งนี้ Jensen and Meckling (1976) ได้กล่าวไว้ว่า ความขัดแย้งระหว่างผู้ถือหุ้นและผู้บริหาร ซึ่งโดยปกติผู้บริหารจะได้รับค่าตอบแทนเฉพาะเงินเดือนเท่านั้น และไม่สามารถได้รับผลกำไรที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากการดำเนินงาน ถึงแม้ว่าบริษัทจะมีผลกำไรเหลือมากเท่าไรก็ตาม แต่ในขณะเดียวกัน ผู้บริหารต้องแบกรับภาระการบริหารต้นทุนในการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในกิจการทั้งหมด ด้วยเหตุนี้จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริหารบริหารงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้น

ดังนั้นผู้บริหารหรือฝ่ายจัดการจะพยายามหาหนทางในการสร้างมูลค่าสูงสุดให้กิจการ ก็ต่อเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าหนทางนั้นเอื้ออำนวยผลประโยชน์ให้กับตัวเอง ดังนั้น เพื่อให้มั่นใจว่าตัวแทน จะบริหารงานเพื่ออรรถประโยชน์สูงสุดของตัวการหรือผู้ถือหุ้น การให้ค่าตอบแทน (Incentive) ที่เป็นแรงจูงใจอันเหมาะสมแก่ผู้บริหารโดยการผูกความมั่งคั่งหรือผลประโยชน์ของเจ้าของและตัวแทนเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งในรูปแบบของค่าตอบแทนที่เป็นตัวเงินและที่ไม่เป็นตัวเงิน กิจการอาจทำได้โดยการให้ผู้บริหารถือครองหุ้นในอัตราที่เหมาะสม เป็นต้น ส่วนอีกวิธีหนึ่ง คือ การมีระบบการติดตามผล (Monitoring) การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ปัญหาตัวแทนลดลง การสร้างกลไกในการสอดส่องดูแลทำได้โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการบริษัท ซึ่งประกอบด้วยบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิและคุณสมบัติจากทั้งภายในและภายนอก ซึ่งคณะกรรมการนั้นจะทำหน้าที่คอยสอดส่องดูแลกิจการแทนผู้เป็นเจ้าของ หน้าที่โดยทั่วไปของคณะกรรมการนั้น ยกตัวอย่างเช่น การประเมินผู้บริหารระดับสูง การลงคะแนนเสียงในการตัดสินใจด้านการเงิน และการดำเนินงานที่สำคัญต่างๆ ของกิจการ ให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหาร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การใช้กลไกดังกล่าวก่อให้เกิดค่าใช้จ่าย คือ ค่าใช้จ่ายในการสอดส่องดูแล

Nikkinen and Sahlström (2004) ได้อธิบายต่อไปว่า การสอบบัญชีก็เป็นกระบวนการหนึ่งในการติดตามผล ด้วยการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่างบการเงินโดยรวมปราศจากการแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ไม่ว่าจะเกิดจากการทุจริตหรือข้อผิดพลาด อีกทั้งผู้สอบบัญชีมีความเป็นอิสระจากกิจการที่ตรวจสอบ และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ (Federation of Accounting Professions, 2014) ดังนั้น การสอบบัญชีจึงเป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมั่นว่าผู้บริหารจะกระทำตนเพื่อรักษาผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เป็นเจ้าของกิจการ โดย Simunic

(1980) กล่าวว่า การแต่งตั้งผู้สอบบัญชีรับอนุญาตถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร และทำให้ค่าบริการงานสอบบัญชีเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการติดตามผล (Monitoring Cost) อย่างหนึ่งขององค์ประกอบของค่าสอบบัญชี มีปัจจัย 2 ส่วนที่สำคัญคือ ค่าสอบบัญชีต่อหน่วย และระยะเวลาที่ใช้ไปในการตรวจสอบบัญชี และสรุปได้ว่า ค่าสอบบัญชีเป็นต้นทุนในการติดตามผล และมีความสำคัญในการป้องกันปัญหาตัวแทน

2.2 การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น

กิจการที่มีโครงสร้างผู้ถือหุ้นแบบกระจุกตัว (Ownership Concentration) คือ การมีผู้ถือหุ้นรายใหญ่จำนวนน้อยราย และมีสัดส่วนการถือหุ้นจำนวนมาก ทำให้ใช้สิทธิเข้าควบคุมกิจการหรือเป็นผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมกิจการ (Controlling Shareholders) ในขณะที่ผู้ถือหุ้นรายอื่นมีสถานะเป็นผู้ถือหุ้นส่วนน้อย (Non-Controlling Shareholders) และไม่มีอิทธิพลต่อการกำกับดูแลกิจการ กิจการที่มีโครงสร้างลักษณะนี้ถูกควบคุมโดยผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม Claessens et al. (2000), Faccio and Lang (2002), และ Dyck and Zingales (2004) พบว่า ประเทศต่างๆ (นอกเหนือจากประเทศสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักร) มักมีรูปแบบของการถือหุ้นที่กระจุกตัว โดยเป็นผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุมกิจการจากกลุ่มครอบครัวหรือตระกูล และภาคราชการ

ต้นทุนการติดตามผล มักมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างผู้ถือหุ้นและการควบคุมกิจการ ต้นทุนการติดตามผลจะลดลงหากเป็นกิจการที่ผู้ถือหุ้นใหญ่เป็นผู้บริหารกิจการด้วยตนเองทั้งหมด เนื่องจากไม่จำเป็นต้องจ้างผู้บริหารมืออาชีพ ซึ่งเป็นต้นทุนของตัวแทน (Agency Cost) ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการติดตามผลการปฏิบัติงานของตัวแทนมากนัก (Fleming et al., 2005) ได้ทำวิจัยในประเทศแถบยุโรปพบว่า โครงสร้างการบริหารกิจการโดยผู้ถือหุ้นเองเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อต้นทุนการติดตามผลอย่างมีนัยสำคัญ และ Mustapha and Almad (2011) ก็พบว่าการที่ผู้ถือหุ้นใหญ่

ของบริษัทในประเทศมาเลเซียเป็นผู้บริหารกิจการมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับต้นทุนการติดตามผล

Nikkinen and Sahlström (2004) อ้างว่า การสอบบัญชีเป็นต้นทุนการติดตามผลของตัวแทนในบริบทของบริษัทต่างๆ หากกิจการว่าจ้างผู้บริหารมืออาชีพ โดยผู้ถือหุ้นคาดหวังว่าผู้บริหารหรือผู้จัดการมืออาชีพ (ซึ่งเป็นตัวแทน) จะรักษาผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ถือหุ้น (ซึ่งเป็นตัวการ) หากว่าผู้บริหารไม่ทำตนเพื่อผู้ถือหุ้นในการรักษาผลประโยชน์ต่างๆ แต่กลับบริหารงานเพื่อประโยชน์ของผู้บริหารเองก็จะเกิดปัญหาตัวแทน นั่นคือ **ความขัดแย้งระหว่างการตัวการและตัวแทน (Principal – Agent)** เมื่อผู้สอบบัญชีทำการตรวจสอบงบการเงินที่จัดทำขึ้นโดยความรับผิดชอบของผู้บริหาร ผู้สอบบัญชีจึงมีบทบาทสำคัญในการป้องกันปัญหาตัวแทนด้วย ดังนั้น ค่าสอบบัญชีจึงถือเป็นต้นทุนในการติดตามผลที่ผู้ถือหุ้นใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้บริหาร Anderson and Reeb (2003) และ Nikkinen and Sahlström (2004) ยืนยันว่า การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นรายใหญ่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับค่าสอบบัญชี ดังนั้น โครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นที่มากจึงนำไปสู่พฤติกรรมการรักษาอำนาจการควบคุมกิจการ เนื่องจากผู้ถือหุ้นที่เป็นกลุ่มผู้ถือหุ้นใหญ่มักมีโอกาสเข้ามาทำหน้าที่ในตำแหน่งคณะกรรมการบริษัท และส่งผลเป็นการรักษาผลประโยชน์ของตัวแทน และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริษัทเป็นอย่างดี

Fan and Wong (2005) และ Ali et al. (2007) แนะนำว่า การกระจุกตัวของโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่หนาแน่นจะทำให้กิจการมีการสร้างระบบการควบคุมภายใน และระบบธรรมาภิบาลที่ดี ซึ่งส่งผลในทางทิศทางตรงกันข้ามกับค่าสอบบัญชี หากกิจการมีระบบการควบคุมภายในและระบบธรรมาภิบาลที่ดีช่วยลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นกับกิจการ ลดระยะเวลาการการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี ใ้กำไรที่นำเสนอในงบการเงินมีคุณภาพ งบการเงินมีความน่าเชื่อถือ และค่าสอบบัญชีจะต่ำกว่าโครงสร้างผู้ถือหุ้นที่

การจัดกระจาย เนื่องจาก กิจกรรมต้องจ้างผู้บริหารมืออาชีพมาบริหารกิจการ ผู้สอบบัญชีจึงต้องปฏิบัติงานมากขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาตัวแทน นั่นหมายความว่า **การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับค่าสอบบัญชี**

ในทางตรงกันข้าม Hope et al. (2012) ได้มีความเห็นแย้งว่า กิจกรรมที่มีโครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น อาจมีปัญหาค่าตัวแทนได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งทำให้ผู้ถือหุ้นกลุ่มนั้นๆ มีสิทธิออกเสียงมาก และมีโอกาสในการเข้ามากำหนดนโยบายทางการเงินและการดำเนินงานของกิจการ ตามที่กลุ่มของตนเองมุ่งหวังไว้ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่และผู้ถือหุ้นที่ไม่มีอำนาจการควบคุมกิจการ **ความขัดแย้งที่ว่า เป็นความขัดแย้งระหว่างตัวการและตัวการ (Principal – Principal)** โครงสร้างการกระจุกตัวที่มากของผู้ถือหุ้นสามารถที่จะแสวงหาผลประโยชน์ได้โดยง่ายผ่านการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของคณะกรรมการบริษัทที่ตนเองเป็นตัวแทน Ho and Wong (2001) อ้างว่า การติดตามผลที่ไม่มีประสิทธิภาพเนื่องมาจากการที่องค์ประกอบของคณะกรรมการบริษัทมาจากโครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ที่มีสัดส่วนสูง จากผลการวิจัยของ Jaggi and Leung (2007) เสริมว่า การปฏิบัติของคณะกรรมการตรวจสอบ ซึ่งถือเป็นคณะกรรมการอิสระที่เป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการบริษัท จะมีประสิทธิภาพน้อยหากโครงสร้างการถือหุ้นของกิจการมีลักษณะการกระจุกตัวสูง Khalil et al. (2008) จึงอธิบายว่า ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องเพิ่มการปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีในกิจการที่มีโครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจุกตัวสูง เพราะเป็นกิจการที่มีความเสี่ยงสูง ต่อปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างตัวการและตัวการด้วยกันเอง และทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถคิดค่าบริการงานสอบบัญชีได้มากขึ้น เพื่อชดเชยกับต้นทุนการปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้น นั่นหมายความว่า **การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นก็มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับค่าสอบบัญชี**

โดยสรุป อาจกล่าวได้ว่าการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์ทั้งในเชิงบวกและในเชิงลบกับค่าสอบบัญชี

3. วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการกำหนดค่าสอบบัญชี สำหรับบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ดำเนินถึงโครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น รวมถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่สัมพันธ์กับค่าสอบบัญชี โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยใช้ข้อมูลงบการเงินรายปีและข้อมูลในรายงานประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่มีงบการเงินสำหรับปีสิ้นสุดในปี พ.ศ. 2556–2559 (งบการเงิน รอบระยะเวลา 12 เดือน) และมีการแสดงข้อมูลค่าตอบแทนของผู้สอบบัญชีในการตรวจสอบงบการเงินประจำปีและงบการเงินรายไตรมาสของบริษัทใหญ่และบริษัทย่อยทั้งหมด โดยเก็บข้อมูลค่าสอบบัญชี การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น สินทรัพย์รวม สัดส่วนของสินค้าคงเหลือและลูกหนี้การค้าต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนสภาพคล่อง สัดส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม อัตราการเติบโตของรายได้จากการดำเนินงานหลัก การนำเสนอผลการดำเนินงานที่ขาดทุน จำนวนของบริษัทย่อย สัดส่วนการถือหุ้นโดยชาวต่างชาติ ประเภทสำนักงานสอบบัญชี และผู้สอบบัญชีตรวจสอบงบการเงินสำหรับช่วง Peak Period – 31 ธันวาคม โดยศึกษาในทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ยกเว้นกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจธนาคาร เงินทุนและหลักทรัพย์ ประกันภัยและประกันชีวิต และกลุ่มกองทุนรวม อสังหาริมทรัพย์ และกองทรัสต์เพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ และไม่รวมบริษัทที่อยู่ในหมวดพื้นฟูกิจการ ไม่รวมบริษัทจดทะเบียนฯ ที่มีการตรวจสอบงบการเงินโดยสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เนื่องจากเป็นบริษัทที่มีการถือหุ้นส่วนใหญ่โดยกระทรวงการคลัง ทำให้การกำหนดค่าสอบบัญชีอาจไม่ได้มีการแข่งขันอย่างเสรี อีกทั้งไม่รวมบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน

ตารางที่ 1 สรุปจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ปี	2559 (บริษัท)	2558 (บริษัท)	2557 (บริษัท)	2556 (บริษัท)	รวม (บริษัท)
จำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	525	518	498	482	2,023
หัก: บริษัทจดทะเบียนฯ ที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์ ฟันฟูกิจการ และ บริษัทจดทะเบียนฯ ที่มีการตรวจสอบงบการเงิน โดยสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน	(68)	(70)	(69)	(67)	(229)
หัก: จดทะเบียนฯ ที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน	(34)	(35)	(31)	(38)	(138)
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	423	413	398	377	1,611

ผลที่ได้จากการกำหนดเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมดที่กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 1,611 ตัวอย่าง ในระยะเวลาทั้งสิ้น 4 ปี (พ.ศ. 2556–2559) ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1

จากความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น และค่าสอบบัญชี สามารถออกแบบสมมติฐานการวิจัย ได้ดังนี้

โครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์กับค่าสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (โดยกำหนดให้การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นเป็น ตัวแปรอิสระ และตัวแปรอื่นๆ เป็นตัวแปรควบคุม) ซึ่งการทดสอบสมมติฐานนั้น จะทดสอบผ่านตัวแบบ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{AUDIT FEES} = & \beta_0 + \beta_1[\text{TOP3}] + \beta_2[\text{ASSET}] \\
 & + \beta_3[\text{INVREC}] + \beta_4[\text{CL}] \\
 & + \beta_5[\text{LEV}] + \beta_6[\text{GROWTH}] \\
 & + \beta_7[\text{LOSS}] + \beta_8[\text{NOSUB}] \\
 & + \beta_9[\text{FOREIGN}] + \beta_{10}[\text{AUREP}] \\
 & + \beta_{11}[\text{PEAK}] + e
 \end{aligned}$$

เมื่อ

AUDIT FEES คือ ลอการิทึมธรรมชาติของค่าสอบบัญชีสำหรับบริษัทจดทะเบียนฯ

TOP3 คือ การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น โดยวัดจากสัดส่วนของจำนวนหุ้นสามัญที่ถือโดยผู้ถือหุ้นรายใหญ่ 3 รายแรก ต่อ จำนวนหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายทั้งหมด ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี

ASSET คือ ขนาดของกิจการ โดยวัดจากลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวม ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี

INVREC คือ สัดส่วนของสินค้าคงเหลือและลูกหนี้การค้าต่อสินทรัพย์รวม ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี

CL คือ อัตราส่วนสภาพคล่องของกิจการ โดยวัดจาก สัดส่วนของสินทรัพย์หมุนเวียนต่อหนี้สินหมุนเวียน ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี

LEV คือ สัดส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี

GROWTH	คือ อัตราการเติบโตของรายได้จากการดำเนินงานหลัก โดยวัดจากรายได้จากการดำเนินงานหลักปีปัจจุบัน หักรายได้จากการดำเนินงานหลักปีก่อนหารด้วย รายได้จากการดำเนินงานหลักปีก่อน และคูณ 100
LOSS	คือ การนำเสนอผลการดำเนินงานที่ขาดทุน วัดจาก กิจการที่นำเสนอผลการดำเนินงานเป็นขาดทุนสุทธิ มีค่าเป็น 1 ถ้ากิจการที่นำเสนอผลการดำเนินงานเป็นกำไรสุทธิ มีค่าเป็น 0
NOSUB	คือ จำนวนของบริษัทย่อย โดยวัดจากลอการิทึมธรรมชาติของจำนวนบริษัทย่อยของบริษัทจดทะเบียนฯ
FOREIGN	คือ สัดส่วนการถือหุ้นโดยชาวต่างชาติ โดยวัดจาก จำนวนหุ้นสามัญที่ถือโดยชาวต่างชาติ ต่อ จำนวนหุ้นสามัญที่ออกจำหน่ายทั้งหมด ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี
AUREP	คือ ประเภทสำนักงานบัญชี โดยวัดจากบริษัทที่มีผู้สอบบัญชีเป็นกลุ่ม Big4 มีค่าเป็น 1 ถ้าบริษัทที่มีผู้สอบบัญชีไม่ใช่กลุ่ม Big4 มีค่าเป็น 0
PEAK	คือ ผู้สอบบัญชีตรวจสอบงบการเงินสำหรับช่วง Peak Period – 31 ธันวาคม โดยวัดจาก เป็นงบการเงินสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม มีค่าเป็น 1 ถ้าไม่เป็นงบการเงินสำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 31 ธันวาคม มีค่าเป็น 0

4. การวิเคราะห์เพิ่มเติม

นอกจากการศึกษาหาความสัมพันธ์ของโครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น และองค์ประกอบอื่นๆ กับค่าสอบบัญชีแล้ว ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมถึงความสัมพันธ์นี้ว่าเป็นอย่างไร หากพิจารณาโดยการแยกแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แยกตามรายอุตสาหกรรมที่แบ่งโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทั้งสิ้น 7 กลุ่มอุตสาหกรรม ไม่รวมกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน โดยใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 1,611 ตัวอย่าง แบ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างออกเป็นรายอุตสาหกรรม

5. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

5.1 ผลการสำรวจขั้นต้น

จากตารางที่ 2 แสดงค่าสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรม ระหว่างปี พ.ศ. 2556–2559 มีค่าสอบบัญชีเฉลี่ย 3.59 ล้านบาท ต่อหนึ่งบริษัทจดทะเบียนฯ และเมื่อพิจารณาค่าสอบบัญชีเฉลี่ยรายกลุ่มอุตสาหกรรม พบว่าบริษัทจดทะเบียนฯ กลุ่มทรัพยากร มีค่าสอบบัญชีเฉลี่ยสูงสุด คือ 6.12 ล้านบาท ในขณะที่บริษัทจดทะเบียนฯ กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค มีค่าสอบบัญชีเฉลี่ยต่ำสุด คือ 1.88 ล้านบาท

ตารางที่ 2 ค่าสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรม ระหว่างปี พ.ศ. 2556–2559

อุตสาหกรรม	จำนวนบริษัท (บริษัท)	ค่าสอบบัญชี สูงสุด (ล้านบาท)	ค่าสอบบัญชี ต่ำสุด (ล้านบาท)	ค่าสอบบัญชี เฉลี่ย (ล้านบาท)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	182	70.60	0.50	4.55	10.08
สินค้าอุปโภคบริโภค	141	10.80	0.50	1.88	1.61
สินค้าอุตสาหกรรม	301	133.00	0.30	2.52	7.74
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	341	28.90	0.60	3.44	3.68
ทรัพยากร	137	63.10	0.70	6.12	11.28
บริการ	365	25.90	0.30	3.45	3.69
เทคโนโลยี	144	31.00	0.80	4.60	5.40
รวม	1,611	133.00	0.30	3.59	6.58

5.2 การวิเคราะห์ทางสถิติ

ในการทดสอบสมมติฐาน โครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์กับค่าสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทดสอบโดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นผลลัพธ์จากการทดสอบสมมติฐานของงานวิจัยผ่านการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ พบว่า โครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์เชิงลบกับค่าสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ นั่นคือ หากโครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นมีมากขึ้นจะส่งผลให้ค่าสอบบัญชีลดลง

นอกจากนี้ยังพบว่าตัวแปรอื่นๆ คือ ขนาดของสินทรัพย์รวม อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ การนำเสนอผลการดำเนินงานที่ขาดทุน จำนวนบริษัทย่อย โครงสร้างผู้ถือหุ้นโดยวัดจากสัดส่วนของจำนวนหุ้นที่ถือโดยผู้ถือหุ้นรายใหญ่ สัดส่วนการถือหุ้นโดยชาวต่างชาติ และการใช้ผู้สอบบัญชีใน

สำนักงาน มีความสัมพันธ์กับค่าสอบบัญชีเช่นกัน และมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าเฉพาะตัวแปรสัดส่วนของสินค้าคงเหลือและลูกหนี้การค้าต่อสินทรัพย์รวม กลับมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับค่าสอบบัญชี หมายถึง การที่บริษัทจดทะเบียนฯ มีสัดส่วนของสินค้าคงเหลือและลูกหนี้การค้าต่อสินทรัพย์รวมมากขึ้น จะทำให้ผู้สอบบัญชีคิดค่าบริการงานสอบบัญชีได้ลดลง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาของ Menon and Williams (2001) เพิ่มเติมและพบว่า สัดส่วนของสินค้าคงเหลือและลูกหนี้การค้าต่อสินทรัพย์มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับค่าสอบบัญชี แสดงว่าผู้สอบบัญชีสามารถปฏิบัติงานตรวจสอบรายการบัญชีสินค้าคงเหลือและลูกหนี้การค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ใช้ต้นทุนในการปฏิบัติงานต่ำ ค่าสอบบัญชีจึงอาจน้อยลงได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการตรวจสอบรายการสินค้าคงเหลือและลูกหนี้การค้าของบริษัทจดทะเบียนฯ ในประเทศไทย อาจเป็นรายการที่ไม่ซับซ้อนมากนักและวิธีการตรวจสอบที่ใช้ต้องปฏิบัติงานตามมาตรฐานเดียวกัน เช่น การสังเกตการณ์

ตารางที่ 3 องค์ประกอบของการกำหนดค่าสอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับค่าสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในภาพรวม

ตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	-1.685	0.090		-18.776**	0.000		
TOP3	-0.002	0.001	-0.037	-2.373*	0.018	0.889	1.125
ASSET	0.208	0.011	0.378	19.055**	0.000	0.541	1.848
INVREC	-0.134	0.058	-0.035	-2.292*	0.022	0.915	1.093
LEV	0.139	0.045	0.049	3.113**	0.002	0.847	1.181
LOSS	0.096	0.031	0.047	3.089**	0.002	0.916	1.092
NOSUB	0.414	0.017	0.442	23.764**	0.000	0.617	1.621
FOREIGN	0.002	0.001	0.037	2.328*	0.020	0.827	1.209
AUREP	0.245	0.028	0.145	8.812**	0.000	0.786	1.272

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ตัวแปรที่ไม่ได้นำเข้าสู่สมการ: CL, GROWTH และ PEAK

การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจขององค์ประกอบ

Model Summary

R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
0.811	0.658	0.657	0.483

ตรวจนับสินค้าคงเหลือ การส่งหนังสือยืนยันยอดลูกหนี้ การค้า เป็นต้น สะท้อนให้ว่าผู้สอบบัญชีในประเทศไทยมีประสบการณ์สูงในการตรวจสอบบัญชีเหล่านี้

ในขณะที่ผู้วิจัยพบว่า อัตราส่วนสภาพคล่องของกิจการ อัตราการเติบโตของรายได้จากการดำเนินงานหลัก และการที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบงบการเงินสำหรับช่วง Peak Period 31 ธันวาคม ไม่มีความสัมพันธ์กับค่าสอบบัญชี

ในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยพบว่าจำนวนบริษัทจดทะเบียนฯ ในประเทศไทย โดยเฉลี่ยร้อยละ 98 มีการปิดรอบระยะเวลาบัญชีในช่วง Peak Period หรือใช้วันสิ้นงวดเป็นวันที่ 31 ธันวาคม ของทุกปี เมื่อผู้สอบบัญชีในประเทศไทยส่วนใหญ่ต้องปฏิบัติงานสอบบัญชีในช่วง Peak Period เป็นปกติอยู่แล้ว จึงทำให้ไม่เกิดความแตกต่างสำหรับค่าสอบบัญชีที่เรียกเก็บจากลูกค้า และทำให้ผลการวิจัยในประเทศไทย

ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Hay et al. (2006) และ Chiraz and Cédric (2014) ที่พบว่าผู้สอบบัญชีในประเทศอังกฤษ เนเธอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา ที่ตรวจสอบงบการเงินของกิจการในช่วง Peak Period จะได้รับค่าสอบบัญชีที่สูงกว่ากรณีที่ไม่ได้ตรวจสอบงบการเงินของกิจการที่มีใช้ Peak Period

จากตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (Coefficient of Determination) ซึ่งค่า $R^2 = 0.658$ หมายความว่า องค์ประกอบของการกำหนดค่าสอบบัญชีมีความสัมพันธ์กับค่าสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ขึ้นอยู่กับที่เข้าตัวแปรที่นำเข้าวิเคราะห์ ร้อยละ 65.80 ส่วนอีกร้อยละ 34.20 เกิดจากตัวแปรที่ไม่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้และค่าความคลาดเคลื่อน

5.3 การวิเคราะห์จำแนกตามรายอุตสาหกรรม

จากตารางที่ 4 และตารางที่ 5 แสดงผลการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นกับค่าสอบบัญชี จำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรม พบว่า มีเพียงกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค และกลุ่มทรัพยากร ที่การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์กับค่าสอบบัญชี อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ของการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นของทั้งสองอุตสาหกรรมกลับเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม โดยกลุ่มทรัพยากรมีความสัมพันธ์ในเชิงลบต่อค่าสอบบัญชี หมายความว่า หากโครงสร้างผู้ถือหุ้นของกลุ่มทรัพยากรมีการกระจุกตัวมากขึ้น ส่งผลให้ค่าสอบบัญชีลดลง แสดงว่าผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ของกลุ่มทรัพยากรน่าจะมิพบทบาทสำคัญในการป้องกันปัญหาตัวแทนได้เป็นอย่างดี แตกต่างจากกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคที่การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อค่าสอบบัญชี หมายความว่า หากโครงสร้างผู้ถือหุ้นของกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคมีการกระจุกตัวมากขึ้น ส่งผลให้ค่าสอบบัญชีมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ Ho and Wong (2001) และ Hope et al. (2012) พบว่ากิจการที่มีโครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นอาจเกิด

ปัญหาระหว่างตัวการและตัวการ (Principal – Principal) เนื่องจากการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งทำให้ผู้ถือหุ้นกลุ่มนั้นๆ มีสิทธิออกเสียงมาก และมีโอกาสในการเข้ามากำหนดนโยบายทางการเงินและการดำเนินงานของกิจการ

ตามที่กลุ่มของตนเองมุ่งหวังไว้ ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ (Majority-Controlling Interest) และผู้ถือหุ้นที่ไม่มีอำนาจการควบคุมกิจการ (Non-Controlling Interest) โครงสร้างการกระจุกตัวที่มากของผู้ถือหุ้นสามารถที่จะแสวงหาผลประโยชน์ได้โดยง่ายผ่านการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของคณะกรรมการบริษัทที่ตนเองเป็นตัวแทนโดยไม่สนใจผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย การติดตามผลที่ไม่มีประสิทธิภาพเนื่องมาจากการที่องค์ประกอบของคณะกรรมการบริษัทมาจากโครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ที่มีสัดส่วนสูง ดังนั้น ผู้สอบบัญชีจำเป็นต้องเพิ่มการปฏิบัติงานตรวจสอบกิจการที่มีโครงสร้างการกระจุกตัวสูง เพราะเป็นกิจการที่มีความเสี่ยงสูงต่อปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ระหว่างตัวการและตัวการ และทำให้ผู้สอบบัญชีสามารถคิดค่าบริการงานสอบบัญชีได้มากขึ้นเพื่อชดเชยกับต้นทุนการปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้น นั้นหมายความว่า การกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นในกลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภคจึงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับค่าสอบบัญชี

ตารางที่ 4 องค์ประกอบของการกำหนดค่าสอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับค่าสอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม และกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง

กลุ่มอุตสาหกรรม	เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร			สินค้าอุปโภคบริโภค			สินค้าอุตสาหกรรม			อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง		
	Coefficients	t	Sig.	Coefficients	t	Sig.	Coefficients	t	Sig.	Coefficients	t	Sig.
(Constant)	-2.376	-7.786**	0.000	-0.566	-6.312**	0.000	-2.254	-14.498**	0.000	-1.996	-11.178**	0.000
TOP3	ไม่มีนัยสำคัญ			0.004	2.763**	0.007	ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ		
ASSET	0.259	6.102**	0.000	ไม่มีนัยสำคัญ			0.274	12.938**	0.000	0.272	12.073**	0.000
INVREC	ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ			-0.352	-3.764**	0.000
CL	ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ		
LEV	0.473	2.820**	0.005	ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ		
GROWTH	ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ		
LOSS	ไม่มีนัยสำคัญ			0.141	2.547*	0.012	0.143	2.844**	0.005	ไม่มีนัยสำคัญ		
NOSUB	0.465	7.185**	0.000	0.630	21.701**	0.000	0.391	12.837**	0.000	0.359	9.025**	0.000
FOREIGN	ไม่มีนัยสำคัญ			0.006	4.635**	0.000	ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ		
AUREP	0.211	2.079*	0.039	0.277	5.412**	0.000	0.301	6.412**	0.000	ไม่มีนัยสำคัญ		
PEAK	ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ		
R	0.823			0.901			0.855			0.795		
R ²	0.677			0.812			0.731			0.632		
จำนวนบริษัท	182			141			301			341		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 5 องค์ประกอบของการกำหนดค่าสอบบัญชีที่มีความสัมพันธ์กับค่าสอบบัญชีของบริษัทย่อยที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
กลุ่มทรัพยากร กลุ่มบริการ กลุ่มเทคโนโลยี

กลุ่มอุตสาหกรรม	ทรัพยากร			บริการ			เทคโนโลยี		
	Coefficients	t	Sig.	Coefficients	t	Sig.	Coefficients	t	Sig.
(Constant)	-2.794	-8.259**	0.000	-1.216	-5.908**	0.000	-3.016	-9.609**	0.000
TOP3	-0.016	-4.808**	0.000	ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ		
ASSET	0.483	12.142**	0.000	0.171	10.117**	0.000	0.431	9.402**	0.000
INVREC		ไม่มีนัยสำคัญ		0.739	5.239**	0.000	ไม่มีนัยสำคัญ		
CL		ไม่มีนัยสำคัญ		ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ		
LEV		ไม่มีนัยสำคัญ		ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ		
GROWTH		ไม่มีนัยสำคัญ		ไม่มีนัยสำคัญ			ไม่มีนัยสำคัญ		
LOSS		ไม่มีนัยสำคัญ		ไม่มีนัยสำคัญ			0.302	2.728**	0.007
NOSUB		ไม่มีนัยสำคัญ		0.501	17.075**	0.000	0.243	2.842**	0.005
FOREIGN		ไม่มีนัยสำคัญ		ไม่มีนัยสำคัญ			-0.007	-3.269**	0.001
AUREP		ไม่มีนัยสำคัญ		0.293	5.726**	0.000	ไม่มีนัยสำคัญ		
PEAK		ไม่มีนัยสำคัญ		-0.461	-3.566**	0.000	ไม่มีนัยสำคัญ		
R	0.727			0.859			0.829		
R ²	0.529			0.738			0.688		
จำนวนบริษัท	137			365			144		

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

** มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

6. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นในภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อค่าสอบบัญชี แสดงว่า หากโครงสร้างการถือหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในประเทศไทยมีการกระจุกตัวสูง จะทำให้ผู้สอบบัญชีได้รับค่าสอบบัญชีที่ลดลง สภาพการกระจุกตัวของโครงสร้างผู้ถือหุ้นของบริษัทจดทะเบียนฯ ในประเทศไทยที่พบจากการวิจัยครั้งนี้ อาจสะท้อนให้เห็นว่าผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งคณะกรรมการบริษัทเพื่อควบคุมการทำงานของผู้บริหารหรือฝ่ายจัดการของบริษัทจดทะเบียนฯ หรือผู้ถือหุ้นใหญ่เข้ามาทำหน้าที่บริหารกิจการด้วยตนเอง และส่งผลให้ต้นทุนการติดตามผล (Monitoring Cost) ลดลง ในเมื่อกิจการที่มีผู้ถือหุ้นใหญ่เป็นผู้บริหารกิจการด้วยตนเองทั้งหมด จึงอาจไม่จำเป็นต้องจ้างพนักงานหรือผู้บริหารมืออาชีพซึ่งเป็นต้นทุนของตัวแทน (Agency Cost) และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการติดตามผลการปฏิบัติงานของตัวแทนมากนัก

ดังนั้น กระบวนการติดตามผลโดยการสอบบัญชีจึงเป็นเครื่องมือในการป้องกันปัญหาตัวแทน ค่าสอบบัญชีจะต่ำหากกิจการมีการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นที่มาก ในทางตรงกันข้าม หากการกระจุกตัวของโครงสร้างผู้ถือหุ้นมีน้อย ผู้สอบบัญชีจะสามารถคิดค่าสอบบัญชีที่สูงขึ้นได้ เพราะกิจการมีโครงสร้างผู้ถือหุ้นกระจัดกระจายและต้องจ้างผู้บริหารมืออาชีพมาบริหารกิจการ ผู้สอบบัญชีจึงต้องปฏิบัติงานมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาตัวแทน

ในด้านของผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับระดับการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้น เพื่อลดระดับความเสี่ยงในการตรวจสอบ เพื่อให้งานตรวจสอบมีคุณภาพ ป้องกันปัญหาตัวแทนที่อาจเกิดขึ้น และทำให้ผู้สอบบัญชีกำหนดค่าสอบบัญชีได้อย่างสมเหตุสมผล

การวิจัยในครั้งนี้จำกัดการศึกษาขององค์ประกอบด้านการกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นในภาพรวม ซึ่งไม่ได้แบ่งแยกว่าการกระจุกตัวนั้นเป็นการถือหุ้นโดยผู้บริหาร ผู้ถือหุ้นกลุ่มครอบครัว หรือนักลงทุนสถาบัน รวมถึงหากได้ศึกษา

องค์ประกอบอื่นๆ ที่อาจมีผลต่อการกำหนดค่าสอบบัญชี ทั้งนี้ งานวิจัยต่อไปควรศึกษาขององค์ประกอบอื่นเพิ่มเติม เช่น จำนวนส่วนงานดำเนินงานของกิจการ ค่าตอบแทนของคณะกรรมการและผู้บริหารกิจการ เป็นต้น ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดค่าสอบบัญชีได้

REFERENCES

- Ali, A., Chen, T.-Y. and Radhakrishnan, S. (2007) Corporate disclosures by family firms, *Journal of Accounting and Economics*, 44(1-2): 238-286.
- Anderson, R. C. and Reeb, D. M. (2003). Founding-family ownership and firm performance: Evidence from the S&P 500, *Journal of Finance*, 58(3): 1301-1328.
- Claessens, S., Djankov, S. & Lang, L. H. P. (2000). The Separation of Ownership and Control in East Asian Corporations. *Journal of Financial Economics*. 58: 81-112.
- Chiraz, B. A., Cédric L. (2014). Audit Fees in Family Firms: Evidence From U.S. Listed Company. Ipag Business School Working Paper.
- Dyck, A. & Zingales, L. (2004). Private Benefits of Control: An International Comparison. *The Journal of Finance*. 59: 537-600.
- Faccio, M. & Lang, L. H. P. (2002). The Ultimate Ownership of Western European Corporations. *Journal of Financial Economics*. 65: 365-396.
- Fan, J. P. H., & Wong, T. J. (2005). Do External Auditors Perform a Corporate Governance Role in Emerging Markets? Evidence from East Asia. *Journal of Accounting Research*. 43(1): 35-72.

- Federation of Accounting Professions. (2014). Thai Standard on Auditing (TSA) 315 (Revised), Identifying and Assessing the Risks of Material Misstatement through Understanding the Entity and Its Environment. Available at http://www.fap.or.th/images/column_1492585411/315_2557.pdf.
- Federation of Accounting Professions. (2015). Conceptual Framework for Financial Reporting. Available at http://www.fap.or.th/images/column_1450924281/Framework.pdf.
- Fleming, G., Heaney, R., & McCosker, R. (2005). Agency costs and ownership structure in Australia. *Pacific-Basin Finance Journal*, 13(1): 29–52.
- Hay, D. C., W. R. Knechel, and N. Wong (2006). Audit fees: A meta-analysis of the effect of supply and demand attributes. *Contemporary Accounting Research* 23(1): 141–191.
- Ho, S. and Wong, K. S. (2001) A study of the relationship between corporate governance structures and the extent of voluntary disclosure, *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, 10(2): 139–156.
- Hope, O.-K., Langli, J. C. and Thomas, W. B. (2012) Agency conflicts and auditing in private firms, *Accounting, Organizations & Society*, 37(7): 500–517.
- Jaggi, B. and Leung, S. (2007) Impact of family dominance on monitoring of earnings management by audit committees: Evidence from Hong Kong, *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, 16(1): 27–50.
- Jensen, M. C., Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*. 3(4): 305–360.
- Khalil, S., Magnan, M. L. and Cohen, J. R. (2008) Dual-class shares and audit pricing: Evidence from the Canadian markets, *Auditing*, 27(2): 199–216.
- Menon, K., and Williams, D.D. (2001). Long-term trends in audit fees. *Auditing: A Journal of Practice and Theory* 20(1): 115–136.
- Mustapha, M., Ahmad, A. C. (2011). Agency theory and managerial ownership: evidence from Malaysia. *Managerial Auditing Journal*. 26(5): 419–436.
- Nikkinen, J., & Sahlström, P. (2004). Does Agency Theory Provide a General Framework for Audit Pricing? *International Journal of Auditing*. 8(3): 253–262.
- Simunic, D.A. (1980). The pricing of audit services: theory and evidence. *Journal of Accounting Research*, 18(1): 161–190.